

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Asetusmuutosten tavoitteena on kuntien oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu. Ne ovat erinomaisia päämääriä muutoksille. Esitetyt asetusmuutokset ovat kannatettavia, mutta sellaisenaan riittämättömiä.

Historian yhtä suurinta rahoitusjärjestelmämuutosta ei tule jättää keskeneräiseksi, vaan kuntakohtaisesti tulee todentaa siirtyvien sote- ja pela-kustannusten taso. Tämä merkitsee sitä, että myös rahoituslakiin tulee tehdä muutoksia tulevilla hallituskaudella palkkaharmonisaatiokustannusten eliminoimiseksi.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**
- 4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen**
- 5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen**
- 6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot**

Kaikki edellä mainitut oikaistavat erät ovat kannatettavia.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Selkein laskelmia vääristävä erä ovat palkkaharmonisoinnin kustannukset.

Asetusluonnoksessa ei esitetä muutoksia voimassa olevan asetuksen 7 §:n 1 momentin mukaiseen tapaan huomioida palkkaharmonisointikulut vain siltä osin, kun vuosiin 2021 ja 2022 kohdistuu aiempien vuosien kustannuksia.

Puumalan kunta viittaa lausunnossaan Mikkelin kaupungin lausuntoon seuraavilta osin:

"Palkkaharmonisoinnin huomioiminen esitetyllä tavalla ei ole oikaisuna riittävä, sillä se johtaa tilanteeseen, jossa eri alueilla sijaitsevat kunnat joutuvat pysyvästi eriarvoiseen asemaan.

Osa kunnista on muodostanut vapaaehtoisesti koko maakunnan tai lähes koko maakunnan kattavia sosiaali- ja terveystalv palveluiden kuntayhtymiä ja pyrkinyt siten valmistautumaan pilottialueina ennakoiden tulevien hyvinvointialueiden muodostamiseen. Valtio on myös kannustanut kuntia näihin ratkaisuihin. Näillä alueilla onkin ollut erittäin hyvät valmiudet hyvinvointialueuudistuksen toteuttamiselle jo aiemmin tehdyn integraatiotyön ansiosta.

Vapaaehtoisissa kuntayhtymissä kuntien rahoitusta on jouduttu käyttämään henkilöstön palkkaharmonisoinnin toteuttamiseen. Palkkaharmonisoinnin kustannukset nostavat edelläkävijäkuntien sosiaali- ja terveystalv palveluiden kustannuksia merkittävästi verrattuna niihin kuntiin, joissa vapaaehtoisia sote-kuntayhtymiä ei ole perustettu eikä tarvetta palkkaharmonisoinnille ole siten ollut. Harmonisointikustannusten tasoa ovat vielä entisestään kasvattaneet juuri sote-uudistuksen kynnyksellä ammattijärjestöjen vaatimuksesta pidetyt neuvottelut harmonisoinnin takautuvasta toteuttamisesta mediaanipalkkojen sijasta korkeimpien palkkojen mukaiselle tasolle.

Vapaaehtoisia sote-kuntayhtymiä perustaneet kunnat joutuvat maksamaan edelläkävijyydestään siirtolaskennan mekanismien seurauksena useampaan kertaan; ensin osana sote-kuntayhtymien toteutunutta laskutusta ja niiden alijäämien kattamista, vuodesta 2023 eteenpäin vuosittain pysyvien valtionosuusleikkausten muodossa. Käytännössä valtionosuusleikkauksia joudutaan kattamaan esimerkiksi veronkorotuksin ja jäljelle jääneeseen palvelutuotantoon kohdistuvin leikkauksin.

Alueilla, joilla vapaaehtoisia sote-kuntayhtymiä ei ole muodostettu, tapahtuu palkkojen harmonisointi kokonaisuudessaan hyvinvointialueen muodostamisen jälkeen eli valtion rahoituksella. Esitetty asetuseruonnos jättää edelläkävijämaakunnat pysyvästi heikompaan asemaan niihin alueisiin nähden, joissa vapaaehtoisia laajempia sote-kuntayhtymiä ei ole muodostettu."

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalv palveluiden kuntayhtymän alueella palkkaharmonisoinnin kokonaiskustannukset olivat:

- vuonna 2019 yht. 2 605 852 e
- vuonna 2021 yht. 7 259 816 e
- vuonna 2022 yht. 17 035 919 e

Vastaavasti edellä mainituista kustannuksista Puumalan kunnalle kohdentui:

- vuonna 2019 yht. 49 802 e
- vuonna 2021 yht. 138 747 e
- vuonna 2022 yht. 325 929 e

Lisäksi on siirtolaskelmissa otettava huomioon koronapotilaiden hoitoon osallistuneille henkilöille maksettu kertapalkkio.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Oikaisu tulee tehdä ilman kynnysarvoja, sillä muutoin kuntien oikeudenmukainen kohtelu ei toteudu.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Menettely vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta, vaikkakin aikataulu on valtionvarainministeriön näkökulmasta varmasti tiukka. Sen vuoksi valtionhallinnossa tulisi varautua siihen, että mahdolliset korjaukset ja tarkistuslaskennat olisivat mahdollisia vuonna 2024. Hallituksella tulee olla valmius ja tahtotila muuttaa tarvittaessa rahoituslakia.

Huomiota tulee kiinnittää siihen, että siirtolaskelmien taustatiedot tulee olla läpinäkyviä ja selkeästi todennettavissa. Eli mikäli valtionvarainministeriö tekee siirtolaskelmiin muutoksia muiden kuin kunnan itse toimittamien tietojen pohjalta, on kunnalla oltava mahdollisuus ja riittävä aika laskennan perusteena olevien tietojen kommentointiin. Muutokset tulee olla jäljitettävissä.

6. Muita huomioita.

-

Kuuva Niina
Puumalan kunta - kunnanjohtaja